

Du lịch Hà Giang trong đại dịch COVID-19: thực trạng và khả năng phục hồi

Lê Đình Tân

Viện Việt Nam học và Khoa học Phát triển, Đại học Quốc gia Hà Nội

Cho tới thời điểm hiện tại, ngành du lịch tỉnh Hà Giang đã nhìn nhận và đánh giá được khá cụ thể tác động của đại dịch, từ đó cũng đã đưa ra các giải pháp thực hiện, có thể nói là tương đối hiệu quả để phục hồi ngành. Số liệu của ngành du lịch tỉnh Hà Giang trong năm 2020 đã chứng minh sự hấp dẫn của du lịch Hà Giang cũng như khả năng phát triển vượt bậc có thể thấy rõ của ngành.

1. Ảnh hưởng của đại dịch COVID-19 tới du lịch toàn cầu và Việt Nam

1.1. Du lịch toàn cầu bị tổn thương nghiêm trọng bởi đại dịch

Du lịch toàn cầu đã và đang phải hứng chịu cuộc khủng hoảng lớn nhất được ghi nhận vào năm 2020 sau tình huống khẩn cấp chưa từng có về sức khỏe, xã hội và kinh tế trong bối cảnh đại dịch COVID-19 bùng phát. Theo UNWTO, lượng khách du lịch quốc tế trên toàn cầu trong năm 2020 sụt giảm tới 1,1 tỷ lượt, khoảng 100-120 triệu lao động trong ngành bị mất việc. Sự sụp đổ trong hoạt động du lịch quốc tế gây thiệt hại ước tính khoảng 1,3 nghìn tỷ USD doanh thu xuất khẩu - gấp hơn 11 lần mức thiệt hại được ghi nhận trong cuộc khủng hoảng kinh tế toàn cầu năm 2009.

Châu Á và Thái Bình Dương đã chứng kiến lượng khách quốc tế giảm 84% vào năm 2020, ít hơn khoảng 300 triệu so với năm trước. Trung Đông và châu Phi đều ghi nhận lượng khách giảm 75%. Ở châu Âu, lượng khách đến du lịch giảm 70%, chiếm hơn 500 triệu khách du lịch quốc tế ít hơn, trong khi châu Mỹ giảm 69%.

Kết quả trên thể hiện ngành du lịch rất dễ bị tổn thương trước các cuộc khủng hoảng toàn cầu. Sở dĩ có điều này là bởi đặc trưng của sản phẩm du lịch, được sản xuất và tiêu thụ đồng thời. Gần như cùng một ngày mà du khách quyết định hủy hoặc hoãn chuyến đi của họ theo sự lan truyền của tin tức. Năm 2020 là năm mà ngành du lịch có hiện tượng hủy vé, hủy chuyến và hủy tour đạt mức kỷ lục do sự e ngại của du khách về vấn đề sức khỏe và sự đóng cửa của nhiều quốc gia trước đại dịch.

Các chuyên gia dự đoán nhu cầu ngày càng tăng đối với các hoạt động du lịch gắn với thiên nhiên, trong đó du lịch nội địa sẽ là mảng phát triển trở lại sớm sau đại dịch. Hầu hết các chuyên gia trong lĩnh vực kinh tế và du lịch không cho rằng sự quay trở lại của ngành du lịch như mức trước đại dịch sẽ xảy ra

trước năm 2023. Theo kết quả khảo sát của UNWTO được công bố thì 43% người được hỏi cho rằng, ngành du lịch sẽ quay lại nguyên trạng vào năm 2023, trong khi 41% mong đợi sự trở lại mức 2019 vào năm 2024 hoặc muộn hơn. Trong khi đó, các kịch bản mở rộng của UNWTO cho giai đoạn 2021-2024 chỉ ra rằng có thể mất từ hai năm rưỡi đến bốn năm để du lịch quốc tế trở lại mức của năm 2019.

1.2. Ảnh hưởng của đại dịch tới du lịch Việt Nam

Trong bối cảnh toàn bộ nền kinh tế bị ảnh hưởng xấu bởi đại dịch, ngành du lịch của Việt Nam là một trong những ngành bị ảnh hưởng nghiêm trọng nhất trong các ngành kinh tế của nước nhà.

Theo số liệu của Tổng cục thống kê, số lượng khách quốc tế đến nước ta năm nay chỉ đạt 3,8 triệu lượt người, giảm 78,7% so với năm 2019. Trong đó, hơn 96% là khách quốc tế đến trong quý I/2020. Từ quý II đến nay, nước ta chưa mở cửa du lịch quốc tế nên lượng khách chủ yếu là các chuyên gia, lao động kỹ thuật nước ngoài làm việc tại các dự án ở Việt Nam. Theo thống kê, khách quốc tế đến nước ta trong tháng 12/2020 giảm 8,1% so với tháng trước và giảm 99% so với cùng kỳ năm 2019. Tính chung năm 2020, khách quốc tế đến nước ta bằng đường hàng không chiếm 80,3% và giảm 78,6% so với năm 2019; khách đến bằng đường bộ giảm 81,9%; khách đến bằng đường biển giảm 45,2%...; tổng thu du lịch đạt 312 nghìn tỷ đồng, giảm 58,7% - mức giảm tương đương 19 tỷ USD. Khoảng 40-60% lao động bị mất việc làm hoặc cắt giảm ngày công. Khoảng 95% doanh nghiệp lữ hành quốc tế đã ngừng hoạt động. Nhiều khách sạn phải đóng cửa, công suất sử dụng phòng có thời điểm chỉ đạt từ 10-15%.

Khi ngành du lịch chuyển hướng tập trung vào đẩy mạnh du lịch nội địa, đợt bùng phát dịch tại Đà Nẵng vào mùa hè đã gây thêm tổn thất lớn. Từ cuối tháng 01/2021, tình hình dịch bệnh bùng phát trở lại và có diễn biến phức tạp. Đối với hoạt động lữ hành, nhiều

du khách đang hủy các tour dịp Tết, dịp sau Tết, cá biệt có khách hủy cả tour dịp tháng 3, tháng 4 do lo ngại dịch bệnh COVID-19. Theo báo cáo nhanh của 25 đơn vị lữ hành, đã có 6.300 khách hủy tour do lo ngại dịch bệnh COVID-19; công suất phòng bình quân khối khách sạn trong tuần đầu tháng 2 ước chỉ đạt 22,1%.

2. Du lịch tại Hà Giang trong đại dịch

Hà Giang là là tỉnh miền núi, biên giới cực Bắc của Tổ quốc, có vị trí chiến lược hết sức quan trọng về kinh tế, xã hội, quốc phòng, an ninh và phát triển du lịch. Phía Tây Bắc giáp Trung Quốc - thị trường lớn của du lịch Việt Nam, đồng thời là điểm kết nối quan trọng của vòng cung du lịch Đông Tây Bắc. Nơi đây có sự sinh sống của nhiều dân tộc với truyền thống canh tác, sản xuất đặc thù và những giá trị từ bản sắc văn hóa dân tộc mang lại cho Hà Giang vẻ đẹp tiềm ẩn, hấp dẫn hữu nhiên để phát triển du lịch (trong đó đặc biệt là du lịch cộng đồng). Bên cạnh đó, với nhiều tiểu vùng địa hình và khí hậu khá đa dạng, diện tích rừng tự nhiên lớn với những khung cảnh hùng vĩ của mảnh đất cực Bắc Tổ quốc mùa nào cũng đáng đi, đáng chiêm ngưỡng và sự nổi tiếng với muôn loài hoa quanh năm. Đây là những điều kiện về tự nhiên và văn hoá rất thuận lợi để khai thác nguồn tài nguyên du lịch.

Tuy tài nguyên du lịch mới ở dạng tiềm năng, khai thác chưa bài bản, chuyên nghiệp cũng như mức đầu tư còn giới hạn, ngành Du lịch Hà Giang cũng đạt được những con số khá ấn tượng, đánh dấu mốc phát triển của ngành du lịch tỉnh. Trong 5 năm trở lại đây, lượng khách du lịch đến với Hà Giang luôn duy trì mức tăng trưởng bình quân trên 15%. Theo số liệu của Cục thống kê tỉnh Hà Giang, năm 2019, lượng khách du lịch đến Hà Giang ước đạt 1,4 triệu lượt khách, tăng 17,9% so với năm 2018; trong đó khách quốc tế đạt 245 nghìn lượt khách, khách nội địa đạt 855 nghìn lượt. Khách du lịch đến với Hà Giang chủ yếu với mục đích khám phá cao nguyên đá Đồng Văn, tham dự các lễ hội truyền thống, thăm lại chiến trường xưa và du lịch tâm linh. Doanh thu dịch vụ lưu trú và ăn uống theo giá hiện hành phân theo loại hình kinh tế và phân theo ngành kinh doanh của tỉnh năm 2019 sơ bộ đạt mức 1,6 nghìn tỷ đồng.

Năm 2020, do ảnh hưởng của dịch COVID-19 nên khách du lịch đến Hà Giang sụt giảm đáng kể. Cùng chịu chung tác động với ngành du lịch của cả nước cũng như toàn cầu, ngành du lịch tỉnh Hà Giang cũng chịu những thiệt hại tương đối lớn. Theo báo cáo của Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Hà Giang về nội dung đánh giá tác động của dịch COVID-19, tổng lượt khách tính đến ngày 25/8/2020 ước đạt 373.850 lượt, giảm 60% so với cùng kỳ 2019, trong đó: Khách quốc tế ước đạt hơn 39.850 lượt, giảm 67% so với cùng kỳ 2019; Khách nội địa ước đạt 334.000 lượt, giảm 58% so với cùng kỳ 2019; Doanh thu dịch vụ du lịch ước đạt 542,4 tỷ đồng, giảm 46% so với cùng kỳ năm 2019;

Công suất buồng phòng bình quân của khối lưu trú chỉ đạt 15-20%.

Mặc dù chịu những tác động lớn của đại dịch, tuy nhiên ngành du lịch trong nước nói chung và ngành du lịch Hà Giang nói riêng đang có những dấu hiệu phục hồi rất tích cực. Sau thời điểm đợt bùng dịch thứ 2 kết thúc vào tháng 7, Việt Nam cơ bản đã kiểm soát hoàn toàn dịch bệnh, kết hợp với việc toàn bộ các tuyến du lịch quốc tế đã đóng cửa, du khách bắt đầu tìm kiếm những điểm du lịch nội địa sáng giá. Hà Giang trở thành một điểm du lịch rất hấp dẫn trong quý 4 năm 2020. Theo báo cáo số 527/BC-SVHTTDL của Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Hà Giang về Công tác Văn hóa, Thể thao, Du lịch và Gia đình năm 2020, nhiệm vụ trọng tâm năm 2021, Trong năm 2020, khách du lịch đến Hà Giang ước đạt khoảng 1,5 triệu lượt người (đạt 93,8% chỉ tiêu kế hoạch 2020), doanh thu du lịch ước đạt trên 2.477 tỷ đồng. Cũng theo báo cáo của Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch Hà Giang, lượng khách du lịch đến địa phương trong dịp Tết Nguyên đán Tân Sửu (từ ngày 10/02-16/02/2021) ước đạt 12.000 lượt, khách lưu trú chiếm 30%, tổng thu từ khách du lịch ước đạt hơn 12 tỷ đồng.

Như vậy, sự tăng trưởng về lượng khách từ cuối tháng 8 đến hết năm 2020 cũng như đầu năm 2021 cho thấy ngành du lịch tới Hà Giang trong 4 tháng cuối năm 2020 và mùa xuân 2021 đã có sự hồi phục đáng kể. Một phần của sự tăng trưởng nhanh về lượng du khách là do du lịch quốc tế bị đóng băng nên nhu cầu du lịch nội địa tăng lên, điều này chứng minh tiềm năng du lịch của tỉnh Hà Giang là rất hấp dẫn với du khách nói chung và cách riêng là du khách nội địa. Sự phục hồi tích cực của du lịch Hà Giang trong giai đoạn cuối năm là một tín hiệu đáng mừng cho ngành du lịch tỉnh cũng như là du lịch cả nước về sự phục hồi của ngành, đặc biệt ý nghĩa với mảng du lịch nội địa.

3. Một số giải pháp khả năng phục hồi và phát triển ngành du lịch tỉnh Hà Giang

Để tái phát triển và duy trì sự ổn định của ngành Du lịch tại tỉnh Hà Giang đòi hỏi cần có sự khai thác một cách khéo léo các điều kiện thuận lợi và giảm thiểu tối đa những nguy cơ dịch bệnh là một điều tối quan trọng.

Thứ nhất, kiểm soát tốt dịch bệnh là một điều kiện tiên quyết để ngành du lịch có cơ hội phục hồi. Cả nước nói chung và đặc biệt là trọng điểm du lịch như Hà Giang nói riêng, là những nơi có nguy cơ với dịch, do lượng khách đến và đi qua Hà Giang là tương đối lớn cộng với việc tiếp giáp với Trung Quốc. Ngành du lịch tỉnh phải thực hiện nghiêm chỉ đạo của nhà nước về phòng chống dịch bệnh, thường xuyên kiểm tra các cơ sở, bên cạnh đó cũng cần thu thập ngay dữ liệu y tế của du khách đến với tỉnh để có thể xử lý, khoanh vùng và kiểm soát ngay tình hình trong trường hợp có ca bệnh/ca nghi nhiễm xuất hiện.

Thứ hai, tiếp tục triển khai các chính sách hỗ trợ cho các đơn vị tổ chức hoạt động du lịch, nhất là nhóm các cư dân tham gia vào hoạt động du lịch không chỉ bằng tài chính mà đây là cơ hội để tập huấn, nâng cao trình độ ngoại ngữ, tổ chức, liên kết, quảng bá thương hiệu, sản phẩm... Thời điểm dịch bệnh là thời điểm khó khăn của ngành nhưng cũng là một khoảng thời gian ngành du lịch tỉnh có thể tận dụng để đào tạo, nâng cao năng lực cho đội ngũ nhân sự. Việc nâng cao chất lượng nhân sự cho cán bộ, tổ chức, cá nhân hoạt động trong lĩnh vực du lịch sẽ giúp cho công tác quản lý, tổ chức, hoạt động, cung cấp dịch vụ/sản phẩm du lịch sẽ bài bản và chuyên nghiệp hơn.

Thứ ba là tận dụng cơ hội phục hồi chất lượng và hình ảnh của điểm đến du lịch sau thời gian quá tải khách du lịch. Không chỉ Hà Giang, mà các điểm du lịch trên cả nước nói chung nên có những công tác cải thiện lại hình ảnh điểm đến sau thời gian dài khai thác không ngừng nghỉ. Hà Giang là một điểm du lịch quanh năm, đặc biệt là sau những thời điểm quá tải do sự tăng vọt về nhu cầu du lịch nội địa của du khách trong nước vào những tháng cuối năm 2020. Do đó thời điểm này cũng là lúc ngành du lịch tỉnh triển khai ngay các giải pháp bảo tồn, quy hoạch, tôn tạo lại các tài nguyên du lịch và nhân lực của ngành.

Thứ tư, tìm kiếm và xây dựng các sản phẩm du lịch mới, hấp dẫn: Khuyến nghị này bắt nguồn từ việc lượng tài nguyên du lịch tại Hà Giang thực sự rất lớn, về cả tự nhiên và văn hoá. Việc quy hoạch tài nguyên để khai thác hợp lý, tạo ra các sản phẩm du lịch độc đáo cho tỉnh sẽ là một dấu mốc quan trọng để phát triển du lịch hiệu quả tốt hơn trong những năm tiếp theo.

Thứ năm, tăng cường quảng bá sản phẩm du lịch trong nước và quốc tế, đặc biệt là bằng các hình thức quảng bá online và các phương tiện truyền thông khác; không ưu tiên hoạt động xúc tiến quảng bá du lịch trực tiếp. Chỉ thị số 16/CT-TTg ngày 4/5/2017 của Thủ tướng Chính phủ về việc tăng cường năng lực tiếp cận cách mạng công nghiệp 4.0 và giảm những tác động tiêu cực của làn sóng này ở Việt Nam đã nêu rõ, du lịch là một trong những ngành kinh tế được ưu tiên xây dựng chiến lược chuyển đổi số, ứng dụng công nghệ thông tin. Đây là định hướng chính sách quan trọng để Việt Nam phát triển du lịch thông minh trên nền tảng số hóa.

Ngoài ra, tăng cường liên kết các điểm đến với du lịch Bắc Kạn, Tuyên Quang và các tỉnh lân cận, tạo nên vòng cung du lịch cho các nhóm khách hàng khác nhau. Khu vực vùng núi phía Bắc có những tiềm năng dồi dào để phát triển du lịch và các ngành kinh tế khác. Mặc dù cơ sở hạ tầng giao thông còn ở mức trung bình và cần thời gian dài để nâng cấp, tuy nhiên việc kết nối các điểm đến quanh khu vực Hà Giang và các tỉnh lân cận là một giải pháp khai thác tối ưu tài nguyên du lịch tại tỉnh cũng như toàn vùng. Khi đó sẽ có nhiều hơn những loại tour, loại sản phẩm du lịch

để đáp ứng nhu cầu đa dạng hơn cho các nhóm khách hàng khác nhau.

4. Kết luận

Đại dịch toàn cầu COVID-19 là một cuộc khủng hoảng đúng nghĩa, với những ảnh hưởng tiêu cực đến toàn diện các mặt sức khoẻ, y tế, kinh tế, chính trị, xã hội... trên phạm vi toàn cầu. Chúng ta không thể phủ nhận sự tồn tại, sự đe dọa cũng như những ảnh hưởng nghiêm trọng của nó. Du lịch nói chung, cách riêng là ngành du lịch ở Việt Nam và gần hơn là du lịch tại tỉnh Hà Giang, là một ngành đặc thù bị tổn thương ở mức vô cùng nghiêm trọng bởi đại dịch COVID-19, do đó việc xác định mức độ nghiêm trọng của vấn đề chúng ta đang gặp phải và tìm cách tháo gỡ là một việc làm cấp thiết.

Số liệu của ngành du lịch tỉnh Hà Giang trong năm 2020 đã chứng minh sự hấp dẫn của du lịch Hà Giang cũng như khả năng phát triển vượt bậc có thể thấy rõ của ngành. Với những tiềm năng to lớn về tài nguyên du lịch, kết hợp với những chính sách phù hợp của nhà nước cũng như của tỉnh Hà Giang về phục hồi và phát triển du lịch, ngành du lịch Hà Giang hứa hẹn sẽ có những sự hồi phục và phát triển bất phá; đồng thời đó cũng là cơ hội tạo ra một tiền đề vững chắc cho mục tiêu phát triển du lịch thành ngành kinh tế mũi nhọn của tỉnh trong tương lai./.

Tài liệu tham khảo

WHO (2021), WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard, World Health Organization <https://covid19.who.int/>, ngày truy cập: 4/3/2021.

Tổng Cục Thống kê (2021), Báo cáo Tình hình Kinh tế — Xã hội Quý IV và năm 2020, <https://www.gso.gov.vn/du-lieu-va-so-lieu-thong-ke/2020/12/baocao-tinh-hinh-kinh-te-xa-hoi-quy-iv-va-nam-2020/>

Phan Trang (2020), Doanh nghiệp Việt Nam đang vượt dịch COVID, Báo chính phủ. <https://baochinhphu.vn/Kinh-te/Doanh-nghiep-Viet-Nam-dang-vuot-dich-COVID/424692.vgp>

NWTO (2021), World Tourism Barometer and Statistical Annex, January 2021, World Tourism Organization UNWTO World Tourism Barometer and Statistical Annex, January 2021: UNWTO World Tourism Barometer (English version): Vol 19, No 1 (e-unwto.org)

Sở Văn hoá, Thể thao và Du lịch tỉnh Hà Giang, “Báo cáo đánh giá tình hình kinh doanh của các doanh nghiệp hoạt động trong lĩnh vực văn hóa, thể thao, du lịch ảnh hưởng của dịch Covid-19 (Đến ngày 25/8/2020)”